

V Praze dne 14. září 2010

**Stanovisko ČMKOS k návrhu státního rozpočtu na rok 2011 a výhled ekonomiky na
příští rok**

(podklad pro zasedání RHSD dne 14. září 2010)

I. Ke způsobu projednávání a obecně k návrhu zákona o státním rozpočtu

Analyzovaný návrh Státního rozpočtu na rok 2011 (resp. celková rozpočtová dokumentace) byl dodán ČMKOS po dlouhé době v dostatečném předstihu, a to v odpoledních hodinách 1. září 2010. (Dokument byl zaslán jako podklad pro jednání pracovního týmu RHSD pro hospodářskou politiku dne 7. září).

Dne 7. září 2010 proběhlo na MPO zasedání pracovního týmu RHSD (zápis projednávání a závěry týmu jsou uvedeny v příloze stanoviska). Pracovní tým (strana odborů a podnikatelů) k projednávanému dokumentu přijala mimo jiné závěr, že obě strany zásadně postrádají vazbu tohoto klíčového dokumentu na vývoj reálné ekonomiky a na ekonomický růst a že zásadně postrádají jasnou formulaci hospodářské strategie vlády. Oběma stranami pak byla vládní strana vyzvána, aby projednávání státního rozpočtu dne 8. září 2010 ve vládě bylo přerušeno a v dalším projednávání bylo pokračováno až po projednání návrhu v tripartitě.¹

Jako základní nedostatek předloženého návrhu státního rozpočtu z legislativně – procedurálního hlediska je nutno považovat fakt, že příjmová i výdajová strana rozpočtu je postavena na působení zákonů, které doposud nebyly schváleny parlamentem a podepsány prezidentem. Tyto zákony do předložení návrhu státního rozpočtu poslanecké sněmovně schváleny evidentně nebudou – řada z nich je v některé fázi legislativního procesu, některé ještě nebyly ani předloženy do připomínkového řízení. Vzhledem k „nedostatku času“ se bude pravděpodobně opět využívat „osvědčený“ postup poslanecké iniciativy obcházející standardní legislativní proces. Zpracování neschválených legislativních změn do návrhu zákona o státním rozpočtu je jasným nátlakem vlády na Parlament, který je tak postaven „před hotovou věcí“. Současná vládní koalice tedy dělá přesně to, za co v minulosti ostře kritizovala vlády středolevé koalice. Staví rozpočet na dosud neschválených zákonných novelách a je tedy v rozporu se zákonem o rozpočtových pravidlech.

To však je jen část problému. Již zpracované návrhy, které procházejí legislativním procesem trpí závažnými nedostatky. Nejzávažnější je, že k těmto návrhům je naprosto nedostatečně zpracována RIA. Návrhy obsahují v zásadě pouze kvantifikaci vlivu na veřejné finance, ne však kvantifikace dopadů navrhovaných opatření do hospodaření dotčených domácností, do zaměstnanosti či na vyloučené skupiny akutně ohrožené chudobou. I to ukazuje, co tuto vládu ve skutečnosti zajímá – situace sociálně slabších rodin to evidentně

¹ Podle zpráv z tisku k tomu tak opravdu došlo a jednání vlády bylo přerušeno a bude pokračovat až po jednání tripartity. Nicméně vláda již schválila výchozí parametry rozpočtu (tedy objem příjmů, výdajů a celkového deficitu) a co se týče snižování platů státních zaměstnanců o 10 procent jde podle vyjádření premiéra Nečase po včerejším zasedání vlády o uzavřenou věc. (Právo 9.9.2010). Projednávání rozpočtu se sociálními partnery lze tedy podle našeho názoru (v nastalé politické situaci) chápat spíše jako formální krok.

není. (Přitom většina redukčních opatření se týká především jich). Bohužel povinné zpracování těchto dopadů nemá v České republice, na rozdíl od vyspělých zemí, dostatečnou legislativní oporu (proč asi?).²

Z veřejných zdrojů se však dozvídáme, že situace v příštím roce bude pravděpodobně ještě složitější. Evidentně se již pro příští rok připravuje další soubor zákonů s výraznými rozpočtovými i sociálními dopady, který „běží“ jaksi mimo vyhrocenou diskusi o státním rozpočtu. Týká se to především návrhů na zavedení tzv. povodňové daně, zvýšení snížené sazby DPH o 2 proc. body (měla by údajně platit již od II. Q roku 2011) či změnu důchodového zákona zohledňující rozhodnutí US.³

Ani to však není vše. Do třetice se zde evidentně připravují návrhy legislativních norem se silným dopadem na občany, které se však do návrhu státního rozpočtu nedostaly prostě proto, že se týkají jiných částí veřejné části veřejných rozpočtů. Takže např. ministr zdravotnictví „předloží do konce roku a pak parlamentu návrh na zvýšení poplatků v nemocnici z dnešních 60 Kč na den minimálně na sto korun. Platit budou všichni bez výjimky. Zdravotnictví tím má získat 600 až 700 mil Kč ročně. Stále se zvažuje, zda nepředložit do konce roku návrh na zvýšení poplatku u ambulantního specialisty na 90 korun (dosud 30 Kč)...“⁴ To jen dokresluje známý – veřejnosti a některým sdělovacím prostředkům však ne příliš zřejmý – fakt, že zákon o státním rozpočtu ve skutečnosti charakterizuje jen výšeč toho, co se bude dít ve veřejných i soukromých financích. Vzhledem k tomu, že se Maastrichtská kritéria či jiná doporučení zásadně týkají celé oblasti veřejných financí bylo by např. více než vhodné propojit schvalování státního rozpočtu se schvalováním např. zdravotně pojistných plánů zdravotních pojišťoven či rozpočtu České národní banky. Alespoň by potom občan měl komplexnější pohled na to, „co se na něho chystá“.

---

² „Britský úřad pro rovnost příležitostí varoval ve středu, že podnikne vynucovací akce proti britské vládě, jestliže ministři neprovedou povinnou analýzu toho, jaký dopad budou mít vládní škrtý na zranitelné občany. Komise pro rovnost a lidská práva (Equality and Human Rights Commission) varovala, že vládu požene před soud, pokud ministři nebudou moci prokázat, že splnili zákonný požadavek, podle něhož musejí analyzovat dopad plánovaných vládních škrtů na chudé lidi. Ústav fiskálních studií (Institute for Fiscal Studies) charakterizoval ve středu navrhované vládní škrtý jako "jasně regresivní". Tato respektovaná a nezávislá instituce poukázala na to, že plánované škrtý v sociální podpoře znamenají, že nejvíce budou poškozeny pracující rodiny s nejnižšími příjmy. Liberálnědemokratický náměstek britského premiéra Nick Clegg, který v minulosti Ústav fiskálních studií chválil, označil jeho nynější analýzu za zaujatou. Prý nebere v úvahu, že cílem britské vlády je dostat lidi do zaměstnání a o svobodit je od závislosti na sociálních dávkách. Neil Kinghan, generální ředitel Komise pro rovnost a lidská práva, vydal své varování poté, co Mark Hoban, náměstek ministra financí, odmítl v rozhlase odpovědět na otázku, zda jeho vláda provedla zákonem předepsanou analýzu dopadu svých rozhodnutí na zranitelné vrstvy společnosti, tedy na ženy, etnické menšiny, invalidy a staré lidi. Kinghan zdůraznil: "Ministerstvo financí má povinnost dokázat, že splnilo zákon a provedlo analýzu dopadu svých rozhodnutí na zranitelné skupiny ve společnosti. Pokud to nemůže dokázat, naše Komise bude muset uvažovat o příslušných vynucovacích akcích". (N.Watt,P.Inman „Ministers told to prove impact of budget cuts on poor was assessed“ Guardian.co.uk 25,8,2010)

³ Nejde o maličkost, např. nárůst sázené sazby DPH by znamenal, při všech sociálních redukcích obsažených v návrhu rozpočtu další nárůst cen základních životních potřeb (potraviny, teplo, léky apod.). Dopad do rodinných rozpočtů především sociálně slabých skupin by byl více než markantní. Samozřejmě i odhad inflace na rok 2011 by se oproti předpokladům obsaženým v návrhu státního rozpočtu úměrně zvýšila.

⁴ „Heger navrhne zvýšení zdravotních poplatků“, Právo 10.9.2010

Předložený dokument je přímým vyústěním a konkretizací opatření obsažených v Koaliční smlouvě uzavřené mezi stranami ODS – TOP09-VV. Z tohoto pohledu v něm obsažená opatření – byť by byla sebekontroverznější – nejsou žádným překvapením.⁵

Předložený rozpočet navazuje především na procesy systematického rozrušování příjmové strany veřejných rozpočtů snižováním daní, které aplikovala předchozí vládní koalice ODS-KDU/ČSL-SZ prakticky po celou dobu svého politického působení.⁶

Podle dat uvedených v předloženém návrhu státního rozpočtu (část K Hospodaření veřejných rozpočtů) dosáhne v roce 2011 konsolidovaná složená daňová kvóta hodnoty 33 procent, to znamená, že oproti roku 2010 poklesne o další 0,4 %. Pro srovnání - tento ukazatel za průměr EU dosahuje dlouhodobě hodnoty cca 39 %. Kdyby se naše daňová kvóta, která je jednou z nejnižších v EU a způsobuje výrazné problémy v oblasti veřejných financí, zvýšila prostřednictvím zvýšení daňového výnosu o 5 procentních bodů (a byla tedy stále pod průměrem EU), pak bychom měli vyrovnané veřejné finance (resp. minimálně státní rozpočet) již nyní i v současných ekomických podmínkách. Což mimo jiné ukazuje, že v evropském kontextu nemáme žádný rozchazovací systém na straně sociálních výdajů, ale spíše naopak.

Návrh státního rozpočtu bere tedy současnou **příjmovou úroveň**, ke které se Česká republika proškrtala etapami systematického snižování daní, jako danou, v zásadě neměnnou (zvláště v oblasti přímých a majetkových daní) a promítá důsledky těchto řízených redukcí na výdajovou stranu státního i veřejných rozpočtů. (V daňové oblasti maximálně „připouští“ zvýšení sazeb DPH u základních životních potřeb a spotřebních daní). Důsledkem je pak tlak na redukcí platů v rozpočtové sféře a v sociální oblasti. Na tomto trendu nic nemění skutečnost, že vedle redukcí na výdajové straně v rozsahu 60 mld Kč se pro příští rok přechodně počítá oproti původním předpokladům s určitým zvýšením zvláště v oblasti sociálního pojištění (stropy, nemocenská v rozsahu 20 mld Kč.)⁷

⁵ Viz. blíže „Analýza Koaliční smlouvy uzavřené mezi stranami ODS-TOP09-VV a Programového prohlášení vlády České republiky“, ČMKOS, 6. srpna 2010

⁶ Přesněji řečeno šlo o řízený proces zásadního rozrušení přerozdělovacího schématu ve společnosti. Proces celkového poklesu míry zdanění (solidarity) byl umocňován zásadním přesunem daňového břemene (míry zdanění) od vyšších příjmových skupin a firem ke skupinám středně a nízkopříjmovým. Daňové zatížení při prováděných reformách totiž v žádném případě nekleslo rovnoměrně u všech daňových poplatníků. Zrušením daňové progresivity u daně z příjmu fyzických osob, zastropováním a několikanásobným snížením sazeb sociálního i zdravotního pojištění, výrazným zvýšením velikosti tzv. daňových paušálů u OSVČ, miniaturizací majetkových daní či výrazným snížením sazeb daně z příjmu právnických osob došlo k výraznému poklesu zdanění vysoko příjmových skupin a firem. Naopak pro nízkopříjmové skupiny obyvatelstva byla některá drobná opatření v příjmové oblasti spojená s přechodem na rovnou daň (nezdanitelný základ daně), bohatě a násobně vyvážená výrazným zvýšením nepřímého zdanění – zdaněním spotřeby. To se týkalo jak zvýšení snížené sazby DPH, zvýšení spotřebních daní tak i zavedení nových daní z energií - tzv. ekologických daní. Náhradou přímého zdanění příjmů zdaněním spotřeby se solidarita vyšších příjmových skupin s nižšími („bohatých s chudými“) mění na solidaritu pouze uvnitř nízkopříjmových skupin (chudých s chudými). Pokud bychom uvažovali v extrémním případě zdanění OSVČ v České republice je to pak dokonce ještě něco více - solidarita chudých s bohatými.

⁷ Ve skutečnosti jde o dílčí zvýšení u položek, které byly v předchozím období výrazně sníženy. Mezi prvními opatřeními tzv. reformy veřejných financí ODS v roce 2008, bylo totiž zastropování pojistného na sociální a zdravotní pojištění na úrovni 4 násobku průměrné mzdy. Toto opatření vyloučilo ze solidárních plateb na důchody, nezaměstnanost a zdravotní péči příjemce vyšších platů. To však reformátorům nestačilo. Aby nenechali nikoho na pochybách, že to se snižováním pojistného myslí opravdu vážně, rozhodli ve stejný okamžik ještě (za pomoci tzv. přeběhlíků), o snížení pojistného placeného zaměstnavateli v roce 2009 o 1 procento a v roce 2010 o dalších 0,9 %. Ani tím se však apetit na snižování pojistného nezastavil a na podzim přibýlo k předchozím redukcím ještě snížení pojistného (tentokrát u zaměstnanců) o 1,5 %. Na začátku roku 2009 pak bylo – v rámci tzv. antikrizových opatření NERV – sníženo sociální pojištění o dalších 1,5 %. Šestou etapu snižování sociálního pojistného v letech 2008-2009 pak reprezentovalo extrémní rozšíření paušálních odpočtů od základu daně OSVČ, které výrazně snížilo základnu pro výpočet pojistného. Celkový dopad těchto opatření na

Jinak řečeno tytéž skupiny, které vyvolaly daňové závody, dnes chtějí, aby tyto experimenty zaplatily především ty skupiny, které na předchozím snižování daní nevydělaly prakticky nic. Aby je zaplatily ve vyšších cenách základních životních potřeb, v nižších platech, ve výrazně redukováných či zrušených sociálních dávkách, ve snížených nemocenských dávkách a podporách v nezaměstnanosti, ve výrazně zvýšených platbách u lékaře, či v dodatečných platbách za vzdělání svých dětí... Jestliže by se mělo hovořit o něčem takovém, jako je elementární spravedlnost, pak by si měly samozřejmě utáhnout opasky více ty skupiny (a přispívat více do společných zdrojů), které v předchozích etapách nejvíce na závodech ve snižování daní vydělaly.

Na druhé straně se v návrhu státního rozpočtu nedočteme o takových věcech, jako je např. výrazné zintenzivnění boje proti daňovým únikům, které podle expertíz dosahují hodnot desítek miliard Kč ročně.

Přitom všeobecně známé problémy rozpočtu přetrvávají. Zatím se **nezávislý audit nemandatorních výdajů a jejich racionalizaci a efektivní využití nedaří zajistit**. Před několika lety přijatá novela zákona o rozpočtových pravidlech a v té době z ní pramenící výrazné nárůsty rezervních fondů jednotlivých ministerstev v řádu desítek miliard Kč zcela jasně ukázala, že rozpočty celé řady resortů jsou velmi plýtvavé a celý rozpočtový proces je velmi špatně plánován a řízen. Namísto posouzení (auditu) oprávněnosti každé výdajové položky každého resortu přichází reforma s jednoduchými plošnými škrtky v oblasti sociálních výdajů a platů ve veřejných službách a správě.

Opatření obsažená v návrhu státního rozpočtu povedou nevyhnutelně k nárůstu počtu chudých, k polarizaci společnosti na bohaté a chudé a k popírání přirozené společenské solidarity. Politici dosud „zneužívají“ relativně dobré situace v ČR **v oblasti chudoby** (podle metodiky EU má v ČR příjem pod 60 % mediánu cca 9 % obyvatelstva). Tyto údaje však dokládají pouze to, že stávající sociální systém je funkční a dokáže kvalitně ochránit nejzranitelnější skupiny občanů a jejich rodiny před propadem do chudoby. Naprosto se při všech navržených redukcích přehlíží, že velká část obyvatelstva se nachází těsně nad tou hranicí a stačí i malý pokles příjmů, aby se lidé ocitli v chudobě. A jsou to právě navržená opatření jako zrušení sociálního příplatku, snížení úrovně nemocenských dávek, výrazné omezení podmínek u porodného, podpor v nezaměstnanosti, snížení příspěvku na péči I. stupni či výrazné snížení platů v rozpočtové sféře které cílí přesně tímto směrem. (Navíc je nutno připomenout, že nastavení tzv. sociální záchranné sítě v ČR je výrazně zastaralé – od roku 2007 nebyly valorizovány částky životního minima a od roku 2006 nedošlo ke zvýšení minimální mzdy). ČMKOS je přesvědčena, že pokud bude současná vláda postupovat výše uvedeným způsobem, pak míra chudoby v České republice postupně vystoupá na dvojnásobek, tj. k hranici, které dnes dosahují nejchudší státy Evropské unie, které jsou však také státy „nízkého zdanění“, jako jsou Irsko, Řecko, Portugalsko a Španělsko (z nových členů potom Litva, Lotyšsko, Estonsko). A není náhoda, že to jsou zároveň ty státy, které mají v dnešní „rozpočtové krizi“ největší problémy.

---

státní rozpočet v roce 2009 činil oproti roku 2007 přes 60 mld Kč. I přes to, že se - ovšem pouze pro letošní rok - podařilo zmírnit dopad paušálů, zrušit nesmyslné opatření NERV, zvýšit stropy u sociálního a zdravotního pojištění a zrušit předpokládané snížení pojistného u zaměstnavatelů o dalších 0,9 %, pracují pojistné systémy v letošním roce oproti roku 2007 se sumou nižší vlivem snížení pojistného o 40 mld Kč. (celková suma bude ještě nižší vlivem krize). Co se týče konkrétně důchodů, kombinace zastropování pojistného na 4 násobku průměrné mzdy, opatření NERV a snížení pojistného vlivem výrazně snížené základny díky výraznému nárůstu paušálních odpočtů od základu daně, snížilo v roce 2009 příjem důchodového pojistného o cca 20 mld Kč. Čili výrazná část deficitu důchodového účtu, který dosáhl v roce 2009 hodnoty 33 mld Kč za rok – téměř 2/3 - byla způsobena záměrnými zásahy zvenčí a jen menší část nárůstem nezaměstnanosti.

II. Vývoj ekonomiky ČR versus makroekonomický rámec státního rozpočtu

Pro vývoj české ekonomiky v roce 2011 budou určující tři faktory – vývoj ve vnějším prostředí, záměry vlády v konkrétních opatřeních hospodářské politiky a konečně i vývoj ekonomiky jako takové – nezávisle na tom, jak si to vláda představuje.

Proč hovoříme o oddělení skutečného vývoje české ekonomiky od toho, co vláda předpokládá? Vedou nás k tomu zejména zkušenosti z minulých let. Připomínáme především situaci roku 2009, kdy vláda nedokázala vůbec identifikovat zásadní změnu vývoje světové ekonomiky a zejména její dopad na českou ekonomiku.

Důsledky tohoto selhání byly fatální a dodnes je pocítujeme. Domníváme se však, že problém odhadu vývoje ekonomiky v roce 2009 nespočívá jenom v tom, že tehdejší vláda přehlížela či nedocenila dopad světové hospodářské krize na českou ekonomiku. Problém vidíme především v tom, že prognózu ekonomického vývoje pro rok 2009 rozhodující měrou ovlivnily politické faktory. Především pak skutečnost dokázat, že tehdejší reformy fungují a že vedou k urychlení hospodářského růstu. Proto také byly založeny zcela nereálné předpoklady do vývoje příjmů a výdajů státního rozpočtu a následně i dalších státních fondů. Je patrně i dostatek indicií – s odstupem času – které mohou vyústit i v domněnku, že tato voluntaristická politika byla tehdy v nemalé míře formována pod tlakem nejružnějších lobbyistických skupin, které sledovaly své cíle.

Tak došlo k tomu, že se výrazně zvýšily např. investice do zahajování inženýrských staveb, které vyvolávají potřebu dalších masivních investic do jejich dokončení v dalších letech. V letech 2008 a 2009 byl objem stavebních prací na inženýrské výstavbě vyšší oproti roku 2005 o třetinu, resp. o polovinu (v běžných cenách).

Zjevně tak tehdy vzniklé masivní schodky státního rozpočtu, které neměly analogii v předchozím vývoji, byly použity nikoli k podpoře hospodářského růstu, ale byly využity způsobem, který zatěžuje ekonomiku i do dalších let. Např. právě tím, že váže velké množství investic na dokončení rozestavěných staveb. Přitom za zásadní lze považovat především skutečnost, že tyto stavby jsou rozptýlené a zjevně nekonceptní, neboť nejsou – jak ukazují současné analýzy - koncentrované na skutečné priority. Naproti tomu podpora výstavby bytů s nízkým nájemným s podstatně větším multiplikativním účinkem podporována nebyla.

Stejně tak tomu bylo i se snížením příjmů státního rozpočtu prostřednictvím snížení sazeb sociálního pojištění a tedy i příspěvků do fondů penzijního pojištění, které zvýšily deficit důchodového účtu. Přitom vzniklé tzv. „úspory“ na straně podnikatelů nemohly nikterak zmírnit dopady hospodářské krize na jednotlivé firmy. Je dostatek důvodů domnívat se, že tím měla být – opět pod vlivem lobbyistů – uměle navozena atmosféra nedostatku zdrojů pro penzijní pojištění. Dokazuje to totiž další vývoj kolem penzijního pojištění. V dalším kroku byl totiž předložen návrh na řešení – převést pětinu příspěvků z průběžného penzijního systému do fondů spravovaných privátními institucemi. Šlo a jde tedy o nástup k privatizaci penzijního systému.

Z národohospodářského hlediska tak masivní schodky státního rozpočtu byly využity způsobem, který nevytváří dostatečné předpoklady, jak po vyšší adaptabilitu ekonomiky tak nemají ani žádoucí multiplikativní efekt. Zjevně nebyly ani využity k tomu, aby posílily především budoucí potenciál ekonomiky – vědu a výzkum.

Naše obavy, že k podobnému selhání může znovu dojít, zakládáme především na tom, že autoři těchto kroků jsou stále těmi, kteří koncipují současnou vládní hospodářskou politiku. Jejich minulé kroky a ani současné činy pak nesvědčí o tom, že by si byli vědomi tohoto

fatálního selhání a zatím – alespoň v minulosti – nebyli těmi, kteří by toto selhání byli ochotni přiznat.

Domníváme se totiž, že vláda má v úmyslu znovu pokračovat v této linii. Data zveřejněná v návrhu státního rozpočtu na rok 2011 to dokazují. Opět se zde předpokládá poměrně výrazný vzestup české ekonomiky. HDP má v příštím roce vzrůst o 2,3 %, přitom se má výrazněji zvýšit také soukromá spotřeba a investice.

Současně také existuje i vládní odhad, že navrhované rozpočtové škrtky povedou ke snížení růstu HDP o 0,6 – 0,7 %. Znamená to tedy, že česká vláda počítá s tím, že by růst HDP za jinak nezměněných okolností – tedy bez škrtnů - dosáhl 3 %. Vlivem restriktivních opatření, která chce vláda provést se růst HDP snižuje na uvedenou úroveň 2,3 %. To je vzhledem k tomu, jak se vytváří celková hospodářská situace v Evropě nesporně velmi optimistický pohled.

Vývoj v okolním prostředí

V první polovině letošního roku zjevně převládal velmi opatrný optimismus, pokud jde o další perspektivu vývoje světové ekonomiky. Podle řady komentářů se tehdy zdálo, že se podařilo zastavit pokles v rozhodujících světových ekonomikách a že postupně dochází k obnovení ekonomického růstu. Bylo to zjevné především na výsledcích americké ekonomiky, kde současná krize „vznikla“.

V současné době se však optimismus z komentářů ekonomických analytiků pomalu mizí a začíná se poukazovat na to, že předchozí oživení se již vytrácí. Ukazuje se, že americká ekonomika se oproti všem očekáváním v tempu růstu zpomaluje a – především – i při hospodářském růstu nevytváří nová pracovní místa. A pokud taková místa vznikla v uplynulých měsících, pak to byla jen pracovní místa dočasná a na základě masivních státních výdajů.

Obdobná situace, pokud jde o hodnocení hospodářského růstu a jeho perspektiv, se patrně projevuje i v evropské ekonomice, se kterou je česká ekonomika mimořádně těsně propojena.

Přístup většiny evropských zemí k řešení hospodářské krize je však odlišný od amerického přístupu založeného na snaze masivními schodky státních financí oživit ekonomiku. Ve většině zemí EU převládá v současnosti snaha opačná. Východiskem pro řešení hospodářské krize je zde v první řadě důraz na výrazné rozpočtové škrtky, které by měly dostat pod kontrolu rychle rostoucí schodky státních rozpočtů. Je to kromě jiného i proto, že Evropa – na rozdíl do USA – nemá světovou měnu srovnatelnou s dolarem a zejména její finanční toky mohou být vystaveny intenzivním útokům držitelů dolarových aktiv resp. mohou být blokovány nákupy jejich cenných papírů financujících další zadlužování atd.

Tento postup je částí ekonomů kritizován, neboť považují nasazení takových masivních škrtnů v hospodářské politice za předčasné. Podle jejich názoru ještě nedošlo k tak výraznému a trvalému obnovení ekonomického růstu, které by umožnilo, aby tyto škrtky neměly tlumící vliv na hospodářský růst. V jejich pojetí totiž mohou tyto škrtky vyvolat další kolo krize.

Podle našeho názoru je současná situace v evropské a světové ekonomice mimořádně turbulentní. I přes určité oživení hospodářského růstu se dosud nepodařilo evropským zemím nalézt nové zdroje růstu a očekáváme proto, že rozpočtové škrtky povedou k útlumu hospodářské aktivity v EU a budou mít negativní dopad na českou ekonomiku.

Aniž bychom se pouštěli do větších podrobností, vycházíme i nadále z toho, že současná krize je krizí systémovou, kdy se vyčerpal jeden způsob rozvoje soudobé tržní

ekonomiky založený na růstu dluhů – jak státu, tak zejména domácností. Nelze nevidět, že právě nárůst dluhu domácností – podporovaný málo zodpovědnou úvěrovou politikou bank usilujících o co nejvyšší krátkodobé zisky - byl v pozadí vzniku současné krize.

Hodnocení nárůstu zadluženosti států je podle našeho názoru složitější a sotva zde lze nalézt jednoznačnou příčinu jeho nárůstu kromě již uvedeného dluhového financování ekonomického růstu.

Vycházíme proto z toho, že dokud se nepodaří přeměnit současný systém ekonomického růstu, což si nesporně vyžádá hluboké změny v ekonomikách vyspělých států, pak nelze počítat s rychlým návratem na původní dynamiku. Neočekáváme proto žádné rychlé zotavení, ale spíše dlouhou cestu hledání nových růstových impulsů.

Přitom musíme zdůraznit, že takové hledání bude daleko obtížnější v současné situaci, která nemá analogii v dosavadní světové praxi. Jestliže se v minulosti taková hospodářská krize týkala jen průmyslově vyspělých zemí Západu – v podstatě Evropy, severní Ameriky a Japonska – a váha ostatní regionů světové ekonomiky byla zcela zanedbatelná a neměla vliv na ostatní vyspělé ekonomiky, pak v současnosti je svět – pokud jde o ekonomiku - již daleko více multipolární než kdykoli dříve.

Tato multipolarita vede k tomu, že země, které nastupují na dráhu industriálního rozvoje - Brazílie, Čína, Indie a další - nejsou tak výrazně krizí zasaženy. Současně však tyto velké země s rozsáhlým vnitřním trhem se v současnosti ocitají na počátku vytváření společností s vysokou úrovní spotřeby. To bude mít perspektivně za následek nárůst jejich požadavků na přírodní zdroje – zejména ropu - a pravděpodobně povede k prudkému zdražení těchto zdrojů již ve střednědobém horizontu.

Současně tyto země budou i nadále rozvíjet svoji exportní ofenzívu a budou vytlačovat vyspělé země – a také české exporty – z dosavadních jak komodit, tak i regionů. Krátkodobě to proto může vést k nutnosti bojovat s větší konkurencí a k nutnosti cenových ústupků. Neočekáváme proto, že by bylo možné kalkulovat s většími možnostmi pro české exportéry na tato teritoria – s ohledem na současný profil českého exportu, který je do značné míry analogií exportu těchto zemí – nízký podíl finálních produktů.

Český export bude mít i nadále možnost pokračovat ve své expanzi především prostřednictvím růstu exportu německé ekonomiky, kde může navázat na dosavadní model spolupráce jako dodavatele komponentů a polotovarů. To může být i v krátkodobém horizontu doprovázeno problémy, neboť německý export směřující na americké trhy může být postižen problémy americké ekonomiky. Stejně tak i export na čínský trh může narážet na konkurenci domácích výrobců, kteří při oslabení mezinárodní konjunktury budou částečně směřovat na vnitřní trh. Spíše lze však očekávat opačný trend – čínská ekonomika jako exportně orientovaná ekonomika bude - při oslabení amerických trhů - ve větší míře než dosud konkurovat evropským vývozcům jak v Evropě, tak i jinde ve světě.

V neposlední řadě je nutno zmínit i nestabilitu finančních trhů v Evropě. I když zatím bylo zvládnuto první kolo úvěrové krize v Řecku, je nutno předpokládat, že znovu dojde k podobným pokusům, které zasáhnou některé zranitelné evropské ekonomiky. Škrty navrhované evropskými vládami nevyhnutelně povedou k oslabení poptávky v těchto zemích a nutně zpomalí tempo růstu evropské ekonomiky.

Vývoj v ČR

Jak už bylo řečeno, česká vláda ve svých prognózách počítá s poměrně masivním urychlením hospodářského růstu. Pokud bychom vyloučili vliv hospodářských „reform“, jak je nazývá vláda, pak by růst v pojetí vlády patrně měl dosáhnout až 3 % ročně. To je

mimořádně vysoké tempo růstu. Je zdůvodněné tím, že poroste masivně jak soukromá spotřeba, tak i investice a přirozeně i zahraniční obchod.

Je otázkou, zda je to reálné, resp. zda vláda zde opět do představy o vývoji ekonomiky v příštím roce nepromítá své záměry dokázat, jak pozitivně svojí politikou ovlivňuje vývoj české ekonomiky. Jinými slovy, zda nepokračuje ve smutné praxi předchozích let a opět nefabuluje a nepředkládá veřejnosti nereálný obraz budoucnosti.

Vláda uvažuje o poměrně masivním vzestupu soukromé spotřeby - až o 2 % ročně. Přitom k tomu má dojít za situace, kdy se současně pro velkou část zaměstnanců – ve státním sektoru - uvažuje s poklesem objemu mezd až o 10 %. Dá se předpokládat, že – v určité analogii se státním sektorem – může dojít nikoli k poklesu objemu mezd, ale minimálně ke zpomalení jejich růstu také v soukromém sektoru. Za této situace by soukromá spotřeba mohla růst buď na základě zvýšeného čerpání úspor nebo na základě růstu úvěrů pro obyvatelstvo.

Vzhledem k současné úrovni zadlužení obyvatelstva lze sotva očekávat výraznější nárůst jeho úvěrů. Spotřebitelské úvěry za posledních 12 měsíců (červenec 2009 – červenec 2010) vzrostly o 8 mld a od počátku letošního roku o 3 mld. Přitom objem soukromé spotřeby v minulém roce dosáhl kolem 1800 mld Kč.

Obdobně je tomu s růstem investic. I zde je vládní předpoklad velmi optimistický – růst o 2,5 %. Opírá se o přesvědčení, že odeznění krize a vzestup důvěry v budoucí ekonomický vývoj a tedy optimistických očekávání povede k obnovení investování.

Ovšem to vše bude probíhat za situace, kdy současně bude docházet k útlumu investic realizovaných s podporou státních fondů resp. kofinancování potřebného k čerpání fondů z EU. K tomu je vhodné dodat, že již v současnosti dochází k poměrně výraznému útlumu financování sektoru stavebnictví a zejména pak k poklesu objemu prací v sektoru inženýrských staveb.

Kromě toho je výrazně krizí postižena i bytová výstavba, jejíž perspektiva je zatím velmi mlhavá. Přírůstek hypotéčních úvěrů je v letošním roce nejnižší za posledních 7 let – za sedm měsíců je jejich přírůstek jen 23 mld. Tento segment trhu je v hluboké krizi. Její hloubku nelze srovnat s minulostí, neboť významnější rozvoj hypotéčních úvěrů nastal až zhruba v letech 2004 - 2005.

Z těchto tendencí lze proto usuzovat, že stavebnictví jako segment investičního trhu teprve prochází počáteční fází krize, která se bude vyznačovat poklesem objemu prací a následně i redukcí kapacit vč. uvolňování pracovních sil. Teprve v dalším období může dojít k zastavení poklesu a stabilizaci. Zda se tak stane v příštím roce, je zatím nejasné.

Tento vývoj v sektoru investic je mimořádně závažný. Za poslední tři roky - od roku 2007 - objem investic do fixního kapitálu v české ekonomice klesal. Přitom jedinou položkou, která dosud rostla, byly investice do staveb a ty by v příštím období měly také začít klesat. Společně s investicemi do bydlení jde zhruba o polovinu celkového objemu investic do fixního kapitálu.

Potom by mohlo k vzestupu celkového objemu investic dojít pouze v segmentu investic do strojního zařízení a tedy spíše v průmyslu, dopravě, případně v některých jiných odvětvích. Vzhledem k situaci, která na trhu panuje, je takový předpoklad spíše iluzorní než reálný.

Představa o pokračování poklesu objemu investic i v roce 2011 je přirozeně velmi těžko akceptovatelná. K jejímu naplnění je ovšem velmi blízko, protože současná konjunkturální situace neodpovídá výraznému oživení hospodářské dynamiky, jak to

předpokládá vláda. Kromě situace v sektoru energetiky, kde vrcholí boom výstavby solárních elektráren – významně podpořený také úvěry komerčních bank. V roce 2010 může představovat v celkovém objemu investic až zhruba 75 - 80 mld Kč, tedy jednu desetinu celkového objemu. Přirozeně s již mnohokrát vzpomenutým negativním dopadem na celou ekonomiku. Tento boom však pravděpodobně v roce 2010 skončí (a s ním i jeho pozitivní vliv na dynamiku navazujících dodavatelských odvětví).

Dosavadní vzestup produkce zpracovatelského průmyslu nevyžaduje nové kapacity s ohledem na to, že dosavadní úroveň využití kapacit je stále ještě pod úrovní předkrizového období. Proto není nezbytně nutné – kromě obnovy – investovat do vytváření nových kapacit a také pracovních míst.

Uvažovat za dané situace o výraznějším vzestupu investic především do strojů, zařízení, nehmotných investic či automobilů je podle našeho názoru sporné. A to i proto, že v představách vlády by muselo dojít vzestupu investic v tomto sektoru až o 5 - 7%. Přirozeně, že tento vzestup by musel být podpořen i odpovídajícím vzestupem úvěrování apod. V daných souvislostech je takový závěr velmi diskutabilní.

Podle našeho názoru je představa vlády o vývoji české ekonomiky v roce 2011 neoprávněně optimistická a nevidí resp. nechce vidět skutečnou hloubku krize, kterou česká ekonomika prochází. Domníváme se, že důvodem tohoto postupu je především nutnost dosáhnout relativně lepšího obrazu o vývoji státního rozpočtu. Proto se vláda snaží zvyšovat tempo růstu HDP. Přírůstek HDP o 2,3 % resp. o 3,7 % v běžných cenách absolutně představuje kolem 100 mld a to vytváří lepší situaci v příjmech státního rozpočtu, než kdyby tempo HDP bylo nižší.

Důvodem je především dosáhnout snaha lepšího přijetí návrhu státního rozpočtu ve veřejnosti a také vytvořit představu o tom, že tato vláda dokáže hospodářskou krizi metodami, které navrhuje, zvládnout.

Rizika vývoje české ekonomiky v roce 2011

Rizika příštího roku spatřujeme nejen v tom, co již bylo řečeno o vývoji vnějšího prostředí. Vidíme je také v tom, že vláda nemá dostatečně kvalifikovanou analýzu toho, jak vládou navrhované škrty ovlivní hlavní ekonomické subjekty.

Podle našeho názoru je nutno počítat s tím, že v příštím roce nebude růst HDP přesahovat 1 % ročně a půjde tak spíše o stagnaci než o jeho výraznější růst.

Jak už bylo výše řečeno, nelze očekávat vzestup investic a spíše jejich stagnaci – po té, co opadne boom výstavby solárních elektráren. Ten také povede k uvolnění zaměstnanosti v tomto sektoru. Redukce investic do dopravní infrastruktury, stejně jako redukce i dalších soukromých investic – výstavba administrativních kapacit, turistika, byty a také investic na regionální úrovni v souhrnu nepovedou k růstu celkového objemu investic.

Soukromá spotřeba bude spíše stagnovat, což by ve vazbě na redukce mezd v rozpočtové sféře nesporně bylo možno chápat jako úspěch.

Základním tahounem růstu české ekonomiky tak může být pouze export, který ovšem v sobě nese rizika uvedená výše. Především vysoký podíl exportu závisícího na vývoji německé ekonomiky. K tomu bychom mohli ještě dodat, že druhý největší obchodní partner – Slovensko - se také chystá na rozpočtové škrty a tudíž i jeho ekonomika může zpomalit v růstu (i když určitá část českého exportu na Slovensko je dále reexportována).

Jedním ze zásadních problémů příštího období bude úroveň nezaměstnanosti. Očekáváme, že - na rozdíl od vládních prognóz o jejím snížení - poroste, neboť vládou

navrhované rozpočtové škrty povedou k určitému uvolnění pracovních sil z rozpočtové sféry. Nakonec vláda také otevřeně přiznává, že jejím záměrem je snížit zaměstnanost v této sféře. Pravděpodobně nepůjde o, někdy zmiňovaných, 10 %, ale i tak lze předpokládat, že uvolnění pracovníci nenaleznou volná pracovní místa. Stejně tak tomu bude i letošními absolventy škol, kde dílčí poznatky nasvědčují tomu, že velmi obtížně hledají možnosti uplatnění na pracovním trhu.

Situace s tvorbou pracovních míst je velmi složitá a nová pracovní místa vznikají v nedostatečné míře, resp. jde nejednou o pracovní místa jen sezónního charakteru. Jediným sektorem, kde v současnosti dochází ke zřetelnějšímu růstu výroby a tedy mohla by vznikat i nová pracovní místa, je průmysl. Statistická data tomu ovšem nenasvědčují a tak např. ve zpracovatelském průmyslu, kde ve druhém čtvrtletí 2010 vzrostla produkce o více než 12 % oproti stejnému období minulého roku, se počet pracovních míst snížil o téměř 5%. Je zřejmé, že firemní sektor v současném období nebude usilovat o nová trvalá pracovní místa, pokud nebude oživení tohoto sektoru trvalejšího charakteru.

Dále je nutno počítat s tím, že omezení zahajování nových staveb v dopravní infrastruktúře povede postupně k omezení stavebních kapacit a tedy i dalšímu uvolnění pracovních sil. Tento proces pravděpodobně zesílí až v roce 2011.

V souhrnu tak je nutno počítat s tím, že nezaměstnanost poroste a patrně přesáhne úroveň 10 %. Dosažení této hranice se přirozeně lze vyhnout. Pokud by vláda prosadila některé své návrhy na administrativní snížení nezaměstnanosti např. do jednoho měsíce nastoupit do veřejně prospěšných prací apod. Tím však problém nezmizí, ale posune se do jiných oblastí a závažným sociálním problémem zůstane a jeho dopad na celkovou atmosféru ve společnosti se prohloubí.

Přirozeně, že tato úroveň nezaměstnanosti pak bude ovlivňovat i další fondy, které jsou tvořeny příspěvkem z mezd – sociální a zdravotní pojištění a tak rozpočty regionálních samospráv. Další zostření finanční situace těchto sektorů je podle našeho názoru v příštím roce nevyhnutelné. Zhorší se dostupnost lékařské péče, stejně jako porostou požadavky na spoluúcast obyvatelstva při jejím čerpání.

Zcela zásadním problémem – a současně také rizikem – pro příští období je ovšem hospodářská politika vlády. Jak bylo výše uvedeno, česká vláda ve své projekci ekonomického vývoje pro příští rok počítá s tím, že vývoj bude probíhat za velmi příznivých podmínek a že hospodářská krize již bude překonána a ekonomika se bude rychle vracet na původní trajektorii trvalého a relativně vysokého ekonomického růstu. To je předpoklad velmi pochybný a je do značné míry opět odchýlný od toho, jak evropskou ekonomiku vidí ostatní evropské země.

Jak je patrné z jiných dokumentů, vláda nemá zpracovávánu souhrnnou analýzu dopadů těchto opatření ani na sociální situaci jednotlivých skupin obyvatelstva a také dopadů na podnikatelskou sféru. V případě, že se nenaplní optimistické předpoklady a vývoj ekonomiky se bude vyvíjet odlišně od deklarovaného optimismu, dá se očekávat další přitvrzování jednotlivých parametrů v rámci rozpočtových výdajů apod. Stejně jako se nebude patrně možné vyhnout improvizacím pokud jde o řešení důsledků nepříznivého vývoje.

Česká vláda se snaží – a v tom se shoduje s většinou členských států EU – omezit rozpočtové deficity a dosáhnout během dvou let deficitu na úrovni maastrichtských kritérií a dokonce v roce 2016 dosáhnout rovnovážného rozpočtu.

V ostatních přístupech se ovšem česká vláda odlišuje od většiny členských zemí resp. od vyspělých zemí EU. Především je přesvědčena, že deficity veřejných rozpočtů je nutno zvládnout v naprosté většině operacemi na výdajové straně rozpočtů, tedy rozpočtovými

škrtý. Zvýšení příjmů rozpočtu zvýšením daní v zásadě programově odmítá a připouští pouze zvýšení DPH, které považuje za neutrální pro obyvatelstvo. I nadále má tato vláda v úmyslu snižovat příspěvky do sociálního pojištění - tzv. zastropování. Pouze vynuceně na příští rok navrhla jejich nesnížení, jak bylo původně v plánu, ale ponechání na dosavadní úrovni. Stejně tak nemá v úmyslu řešit úniky sociálního pojištění – při příjmech nad zavedené stropy – formou daňové progresie.

Jestliže ve vyspělých zemích EU neexistuje rovná daň z příjmů jako v ČR, ale naopak progresivní daň z příjmů, stejně jako progresivní majetkové daně, které předchozí české vlády již v podstatě zrušily – výnos je minimální (a také české ministerstvo financí otevřeně hovoří o jejich zrušení jako dalším kroku daňové reformy), pak je shoda resp. podobnost takové politiky jen zdánlivá. Právě odlišnosti v daňové soustavě – kromě neschopnosti operativně čelit rozsáhlým daňovým únikům - jsou tím, co podstatně omezuje manévrovací schopnosti české vlády při zvládání důsledků této hospodářské krize.

K tomu přistupuje i výrazně nižší celková daňová kvota – oproti vyspělým zemím EU je nižší minimálně o 5 bodů. Je proto také pravdou, že kdyby česká daňová kvota bylo o těchto pět bodů vyšší, pak by deficit veřejných rozpočtů v podstatě neexistoval – příjmy rozpočtů by byly zhruba o 180 mld vyšší.

Přístup české vlády nastolit pomocí škrtnů rozpočtovou rovnováhu je v evropské praxi zjevně zcela ojedinělý a jako takový nemůže být úspěšný. Jak ukazuje nedávná zkušenost z české ekonomiky v letech 1997 -1998, vede takový přístup k utlumení ekonomické aktivity. Vede totiž k tomu, že škrtý vyvolávají útlum ekonomiky, který snižuje rozpočtové příjmy a proto nastupují nové škrtý atd.

Koncepce hospodářská politiky současné české vlády je tak postavena na tom, že usiluje o co nejnižší daňovou kvotu v duchu sloganu, že „daně jsou trestem pro úspěšné“ – opět naprostou anomálií mezi vyspělými zeměmi EU. To pak zcela jednoznačně vede k tomu, že se snaží přesunout co nejvíce dosavadních sociálních výdajů mimo veřejné rozpočty. Potom je v logice tohoto uvažování dalším krokem likvidace průběžného penzijního systému a jeho převedení na privátní důchodové pojištění, kdy stát bude garantovat nanejvýš minimální důchod blízko úrovni životního minima. Stejně tak je to i privatizace školství (zavedení školného) a souběžně s tím pak i privatizace zdravotního pojištění (resp. zavedení tzv. řízené péče založené na soukromém zdravotním pojištění).

V podstatě tak kroky současné české vlády směřují opačným směrem než ostatní vyspělé země EU. Je totiž nesporné, že nejlépe současnou krizi zvládají skandinávské země s vysokou daňovou kvotou a také relativně rozvinutým sociálním státem a také „staré“ země EU.

Naproti tomu kroky současné české vlády směřují spíše k daňovému systému podobnému americké ekonomice s daňovou kvotou kolem 27 %. A také s privátním penzijním pojištěním, které v současnosti prožívá mimořádné potíže a také systému, kde ani výdaje na zdravotní péči v rozsahu 15 % HDP nejsou schopny zajistit zdravotní péči pro veškeré obyvatelstvo.

Hospodářský program nové české vlády, jehož prvním krokem je právě návrh státního rozpočtu na rok 2011, tak zavádí českou ekonomiku na scestí namísto toho, aby byl programem překonání hospodářské krize. Je nepochybné, že naopak dopady krize na českou společnost prohloubí a zostří a nebude schopen nabídnout pozitivní alternativu.

III. Podrobnější připomínky k vybraným částem návrhu státního rozpočtu

(1) Oblast platů

ČMKOS zásadně nesouhlasí s navrhovaným snížením objemu finančních prostředků na platy zaměstnanců veřejných služeb a správy o 10 %. Schválený státní rozpočet na letošní rok již předpokládal pro rok 2010 zmrazení platů zaměstnanců veřejných služeb a správy (hrazených ze státního rozpočtu).

V rozporu s tímto rozpočtem však v průběhu letošního roku došlo k dalšímu poklesu platů prostřednictvím tzv. vázáním 1 % objemu prostředků na platy a dalších restrikcí běžných výdajů o 2,5 %. V důsledku těchto restrikcí dojde tedy již letos k poklesu platů o cca do 2 %.

Navrhované 10 % snížení objemu prostředků na platy pro rok 2011 u zaměstnanců veřejných služeb a správy vyvolá další významný pokles nominálních i reálných platů. Tyto platy již dnes, vzhledem ke své velmi nízké úrovni, významně ztrácejí svou motivační funkci. Nízké platy se stanou rozhodujícím důvodem k odchodu zejména vysoce kvalifikovaných zaměstnanců ze sektoru veřejných služeb a správy.

To však není zdaleka vše. Návrh státního rozpočtu bez projednání návrhu novely příslušného předpisu snížil tvorbu fondu kulturních a sociálních potřeb o 1%, tj. snížil objem prostředků na jeho tvorbu o 1,3 mld Kč. Jde o další negativní dopad do příjmů zaměstnanců veřejných služeb a správy.

Tato situace je pro ČMKOS nepřijatelná. Kvalita i rozsah veřejných služeb jako významného segmentu životní úrovně obyvatelstva je politikou této vlády systematicky cílevědomě destruována. Její cíl je jasný – rozvrátit tyto služby financované z veřejných zdrojů a připravit tak prostor pro jejich privatizaci.

Z předloženého návrhu usnesení vlády k návrhu zákona o státním rozpočtu navíc vyplývá, že ministr financí bude zmocněn upravovat v průběhu roku 2011 „v odůvodněných případech“ počty zaměstnanců a objemy prostředků na platy ve všech rezortech. To znamená, že vláda připravuje mnohem větší destrukci nominálních platů, než předpokládá předložený návrh státního rozpočtu.

Navíc takto široké zmocnění pro ministra financí nemá obdoby. Není jasné, zda si vůbec ostatní členové vlády uvědomují, že ministr financí bude jako jediný arbit rozhodovat, a to i během roku, o počtu jejich podřízených a objemu prostředků na jejich platy. Nepřímo tak bude rozhodovat i o rozsahu a kvalitě služeb v rezortech, za něž však ústavní odpovědnost nesou oni.

Ve střednědobém výhledu se můžeme dočíst, že: „v platové oblasti je v letech 2012 a 2013 postouповáno obdobně jako v roce 2011 a výjimkou prostředků pro pedagogické pracovníky“. To nemůže znamenat nic jiného, než že vláda přepokládá další pokles reálných platů i v letech 2012 až 2014. V tomto případě se dá velmi střízlivě odhadnout, že celkový reálný pokles platů poklesne v tomto volebním období zhruba o plnou pětinu. Pro ČMKOS je předpoklad dlouhodobé destabilizace veřejné správy a služeb naprosto nepřijatelný a využije veškeré prostředky proti takémuto postupu.

ČMKOS důrazně protestuje proti agresivní kampani vlády a některých spřátelených sdělovacích prostředků vedené proti zaměstnancům ve veřejných službách a správě. Platy těchto pracovníků, kteří každodenně zabezpečují pro občany České republiky ochranu jejich zdraví, majetku, bezpečnosti, poskytují vzdělání jejich dětem, pečují o staré občany atd., jsou bezmála považovány za hlavní příčinu deficitů veřejných

rozpočtů a brzdu budoucího blahobytu. Tototo záměrné a cílevědomé rozeštvávání české společnosti, jehož jsme již byli svědky při volební kampani, a které dále pokračuje ve stejném duchu, musí konečně přestat. To musí být základní požadavek každého slušného občana tohoto státu.

(2) Oblast zaměstnanosti:

Aktivní politika zaměstnanosti

Úroveň výdajů na státní politiku zaměstnanosti předpokládaná v návrhu SR na rok 2011 jen odráží a číselně konkretizuje restriktivní charakter hospodářské a sociální politiky současné vlády. Nejlépe je to patrné na výdajích na aktivní politiku zaměstnanosti (APZ), jež podle předloženého návrhu budou v výrazně redukovány a aktivní politika zaměstnanosti tak bude v zásadě téměř zlikvidována.

Za pozornost stojí i metodické manévry, které mají zřejmě utlumit negativní dojem z předkládaných škrťů, spočívající v tom, že se navrhované hodnoty pro rok 2011 nesrovnávají nikoliv s realitou roku 2010, ale pouze s výhledem pro tento rok. Výsledek je pak opticky příznivější.

Odhlédneme-li od tohoto triku, pak je zřejmé že **v oblasti APZ dochází k velké redukci na úrovni 60 % ve srovnání s realitou roku 2010. ČMKOS s tímto postupem zásadně nesouhlasí.** V období vysoké a neklesající nezaměstnanosti je APZ velmi důležitým faktorem, který by mohl významně přispět k zlepšení situace na trhu práce. Tímto krokem se podíl výdajů na APZ sníží na asi 20% celkových výdajů na politiku zaměstnanosti, přitom ČMKOS dlouhodobě prosazuje, aby se tento podíl zvýšil tak, aby se APZ stala rozhodující formou státní politiky zaměstnanosti, to znamená na alespoň 50 %.

Tento trend dále znamená, že se ČR ještě více propadne v žebříčku zemí EU, pokud jde o uplatňování aktivních politik na trhu práce, a v zásadě rezignuje na prosazování politiky flexicurity jako jednoho z pilířů politiky zaměstnanosti EU. **Tento model bude v pojetí vládní politiky ČR už zcela otevřeně zredukován na jednoduchou flexibilitu.**

Podíl výdajů na APZ na HDP

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Podíl výdajů APZ na HDP	0,141	0,127	0,142	0,135	0,173	0,145	0,166	0,136	0,199	0,078

Tento podíl je ve vyspělých zemích EU na úrovni 1,0-1,3. Znamená to tedy že tento typ výdajů je v ČR nižší více než desetinásobně ve srovnání se zeměmi jako Dánsko, Švédsko, Belgie, Německo nebo Rakousko.

Podpory v nezaměstnanosti

ČMKOS zásadně nesouhlasí s redukcí výdajů na podpory v nezaměstnanosti (na pasivní politiku zaměstnanosti), **neboť této „úspory“ nemá být dosaženo snížením nezaměstnanosti, ale zhoršením podmínek pro nezaměstnané.** K tomuto návrhu již zaujala ČMKOS zásadně odmítavé stanovisko v reakci na návrh změn v zákonu o zaměstnanosti v příslušném připomínkovém řízení. V této souvislosti znovu připomínáme, že snižování podpor pro nezaměstnané nemá jen ničivý sociální dopad, ale znamená i pokles

koupěschopnosti obyvatel s nepříznivým efektem ve vztahu k ekonomickému růstu, což je v situaci chronické krize velmi negativní jev.

(3) Sociální oblast

Do návrhu rozpočtu jsou promítnuty také změny, které jsou zatím v legislativním procesu. Týká se to například návrhu na restrikce v sociálních dávkách, na výše odvodů na pojistném či na maximální vyměřovací základ pro odvod pojistného atd., které vláda dosud ani nezaslala Poslanecké sněmovně k projednání. Rozpočtované objemy příjmů z pojistného a výdajů na sociální systémy proto neodpovídají realitě.

Navržené restrikce v sociálních dávkách, zejména snížení úrovně nemocenského, zrušení sociálního příplatku, výrazné omezení podmínek u porodného, podpory v nezaměstnanosti, spolu se snížením platů v nepodnikatelské sféře vážně ovlivní příjmovou situaci většiny obyvatelstva, což bude mít přímý dopad do koupěschopnosti většiny obyvatelstva.

Přestože se jedná o tak zásadní a rozsáhlá opatření, nebyla provedena potřebná analýza dopadů restrikcí na příjmovou úroveň domácností, a to ani v rámci RIA zprávy, která je součástí návrhů změn příslušných zákonů, zaslaných do vnějšího připomínkového řízení. Nebyla současně provedena ani analýza dopadů těchto opatření do chudoby v ČR, neboť lze v souvislosti s těmito záměry očekávat i výrazný nárůst osob ohrožených sociálním vyloučením. Tato situace je navíc umocněna skutečností, že od roku 2007 nebyly valorizovány částky životního minima a od roku 2006 nedošlo ke zvýšení minimální mzdy.

A. Důchodové pojištění

Do návrhu rozpočtu je promítnuto zvýšení důchodů od ledna 2011 pouze na minimální úrovni. Valorizace důchodů si vyžádá 12,9 mld. Kč, z toho 12,4 mld. Kč připadá na MPSV a zbývající částka se promítne do výdajů resortů vnitra, obrany a spravedlnosti.

B. Nemocenské pojištění

Návrh rozpočtu počítá s výběrem pojistného na nemocenské pojištění od zaměstnavatelů ve výši 2,3 %, což zvýší příjmy z pojistného o 9,8 mld. Kč, a zachování stropu vyměřovacího základu pro pojistné na sociální pojištění ve výši 72 násobku průměrné mzdy (vyšší výběr pojistného o 3,1 mld. Kč). Do rozpočtované výše příjmů nemocenského pojištění tak již není promítnutý vliv snížení procentní sazby u zaměstnavatele na 1,4 %, což vyplývá z dosud platných právních předpisů, ale návrh rozpočtu předjímá zachování výše povinných odvodů na nemocenské pojištění zaměstnavatelů, které je dosud v legislativním procesu.

Na straně výdajů předpokládá rozpočet vyplatit na nemocenských dávkách pouze 21,9 mld. Kč, tj. nominálně o 10 % méně. Do návrhu rozpočtu jsou tak promítnuty dosud neschválené návrhy na snížení úrovně nemocenského při dlouhodobé nemoci.

ČMKOS s navrženými restrikcemi zásadně nesouhlasí. Snížením procentní sazby u nemocenského dostane zaměstnanec s průměrnou mzdou za druhý měsíc nemoci o 1 260 Kč méně, od třetího měsíce nemoci pak o 2 520 Kč měsíčně méně než podle předpisů platných v roce 2009. Prodloužením doby, po kterou vyplácí zaměstnavatel náhradu mzdy, ze 14 na 21 kalendářních dní se zvýší tlak na zaměstnance, aby svoje méně závažné onemocnění přecházeli, řešili pomocí čerpání dovolené či jiného volna atd. **ČMKOS proto požaduje zohlednit v návrhu státního rozpočtu výdaje na nemocenské dávky minimálně na úrovni očekávané skutečnosti roku 2010 a v objemu prostředků současně zohlednit zvýšení redukčních hranic pro výpočet nemocenských dávek.**

Nemocenské pojištění - veřejná správa

U zaměstnavatelů ve veřejné správě a službách je nutno do návrhu rozpočtu doplnit zdroje pro poskytování náhrady platu. Podle nového návrhu zaměstnavatel bude poskytovat náhradu platu až po 21 dobu kalendářních dní a ½ vyplacené náhrady platu, mu již nebude refundována.

C. Státní sociální podpora

Objem prostředků na výplatu dávek je rozpočtován ve výši 8,2 mld. Kč, tj. meziroční pokles o téměř 8 %. Návrh státního rozpočtu předjímá restrikce sociálních dávek, zejména zrušení sociálního příplatku, výrazné omezení porodného i změnu podmínek v rodičovském příspěvku. Navrhovaná opatření jsou zaměřena na nejchudší rodiny s dětmi a rodiče s nejmenšími dětmi, zvýší navíc administrativní náročnost výplaty dávek (testování porodného, větší administrativní náročnost u rodičovského příspěvku). **ČMKOS restrikce zásadně odmítá a požaduje rozpočtovat na dávky státní sociální podpory objem prostředků alespoň na úrovni očekávané skutečnosti roku 2010.**

D. Dávky pomoci v hmotné nouzi (včetně výdajů na dávky pro osoby se zdravotním postižením)

Objem prostředků na výplatu dávek je rozpočtován ve výši 7,1 mld. Kč, tj. meziroční nárůst o 17 %, což má podle předkladatelů vytvořit dostatečnou rezervu pro nárůst výplaty dávek hmotné nouze v důsledku omezení či přímo zrušení některých dávek státní sociální podpory. **V rozpočtovaném objemu však není zohledněn vliv zvýšení částek životního a existenčního minima.** Vzhledem k tomu, že částky životního minima jsou platné od 1. ledna 2007 a po dobu 4 let je vláda nezvýšila, **požaduje ČMKOS jejich zvýšení od ledna 2011.** **V souvislosti s tím požadujeme objem rozpočtovaných prostředků navýšit tak, aby byl v návrhu státního rozpočtu 2011 zajištěn dostatečný prostor pro valorizaci částek životního a existenčního minima.**

E. Sociální služby

Rozpočtovaný objem prostředků na příspěvek na péči ve výši 17,8 mld. Kč je hluboce (o více než 11 %) pod očekávanou skutečností roku 2010. Předkladatel opět vychází z předpokladu, že bude schválena novela zákona o sociálních službách, která sníží výši příspěvku na péči v I. stupni závislosti o 60 %. **ČMKOS s poklesem výše příspěvku zásadně nesouhlasí, neboť tím se sníží dostupnost sociálních služeb pro závislé osoby v I. stupni závislosti.**

S ohledem na tuto skutečnost **požaduje ČMKOS rozpočtovat výdaje na příspěvek na péči na úrovni očekávaných výdajů na rok 2010.**

Návrhem rozpočtu byla snížena dotace poskytovatelů sociálních služeb o 0,7 mld Kč. **S tím ČMKOS rovněž zásadně nesouhlasí a požaduje z důvodu udržení kvality a rozsahu sociálních služeb minimálně zachování finančních prostředků na úrovni roku 2010.**